

Motion till riksdagen 2017/18:3456

av **Jonas Sjöstedt m.fl. (V)**

Ett hållbart företagande

1 Innehållsförteckning

1	Innehållsförteckning.....	1
2	Förslag till riksdagsbeslut	3
3	En politik för små och medelstora företag	4
3.1	Företagare i Sverige	5
4	Kapitalförsörjning	5
4.1	Statens roll.....	6
4.1.1	Saminvest AB.....	6
4.1.2	SBAB.....	6
4.2	Lokala sparbanker	7
4.3	Kontanthantering.....	8
4.4	Rätten till betalkonto	8
4.5	Såddfinansiering.....	8
5	Skatter och sociala avgifter	8
5.1	Slopa sjuklöneansvaret.....	9
5.2	F- och FA-skatt.....	9
5.3	Generationsskifte.....	10
5.4	Skattefusk och svartjobb	10
6	Social trygghet för företagare	11
6.1	Kombinatörers otrygga villkor	11
6.2	Pension	12
6.3	A-kassa.....	12
6.4	Att starta nytt, överta ett företag eller att anställa	13
6.5	Egenanställningar	14
7	Trygghet för både företagare och anställda.....	15
7.1	En bättre arbetsmiljö även för små och medelstora företag	15

8	Myndighetskontakt och rättssäkerhet.....	16
8.1	Enkla och tydliga regler	16
8.2	En dörr in.....	16
8.3	Annons- och fakturaskojare	16
9	Export.....	17
9.1	Exportstöd för små och medelstora företag.....	18
10	Forskning och utveckling.....	18
10.1	En grön omställning.....	19
11	Kompetensförsörjning.....	20
11.1	Lärlingar och övergångsjobb.....	20
11.2	Yrkeshögskolan.....	20
12	Företag i hela landet.....	20
12.1	Digital kommunikation	21
12.2	Se över transportbidraget.....	22
13	Ett nordiskt perspektiv	22
14	Kooperativ och andra driftsformer.....	23

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ändra ägardirektiven på så sätt att SBAB ska åläggas att upprätthålla god service och goda villkor i hela landet och därigenom bli ett samhällsnyttigt företag, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att SBAB bör få i uppdrag att se över hur de kan bidra till att finansiera lån för företag på landsbygden och vilka särskilda aspekter som bör beaktas i detta och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att SBAB bör få i uppdrag att aktivt rikta sig till kooperativ och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att SBAB bör få i uppdrag att aktivt arbeta med att utveckla lösningar för produktutveckling för små och medelstora företag i syfte att utgöra ett komplement till marknaden och stödja hållbara investeringar och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en parlamentarisk bankstrukturutredning bör tillsättas, vilken bör ha som deluppdrag att se över hur de lokala sparbankernas konkurrenskraft kan stärkas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör införa regler som ålägger bankerna en skyldighet att tillhandahålla och ta emot kontanter och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att föreningar och företag bör omfattas av rätten att öppna betalkonton med grundläggande funktioner och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda hur ett avskaffande av sjuklöneansvaret för företag med upp till tio anställda ska ske och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att berörda myndigheter bör uppdras att ta fram förslag på åtgärder för att underlätta generationsskiften för företag och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att egenföretagare bör få rätt att utföra vissa arbetsuppgifter som inte kan anstå under föräldraledigheten utan att förlora föräldrapenningen, om detta syftar till att bibehålla verksamheten snarare än att få in pengar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör uppdra åt berörda myndigheter att vidta åtgärder för att säkra möjligheten till ideellt engagemang utan att rätten till a-kassa går förlorad och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag om att utöka möjligheten till tjänstledighet för att starta eller ta över ett befintligt företag upp till tolv månader och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över hur offentliga medel för att främja företagande gynnar män respektive kvinnor och tillkännager detta för regeringen.

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Konsumentverket bör få i uppdrag att utveckla stöd och information till företagare gällande vilket konsumentskydd man har som företagare och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att myndigheter och andra offentliga organ inte ska kunna avtala om längre betalningstid än 30 dagar, även om det gäller privata företag, och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en översyn av transportbidraget bör genomföras för att undersöka kännedomen om stödet, om det går att styra det mot mer miljövänliga transportslag, hur väl procentsatserna för olika kommuner fungerar och om det ger industrier i norra Sverige likvärdiga möjligheter att konkurrera, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning om i vilka former staten kan underlätta för arbetstagarägda företag samt arbetstagarövertagande av hotad produktion och tillkännager detta för regeringen.

3 En politik för små och medelstora företag

För Vänsterpartiet är full sysselsättning målet. När alla människor har möjlighet att ha ett arbete fungerar vårt samhälle som bäst. Vi vill att Sverige ska utvecklas som en kunskapsdriven nation. Vi lyfter särskilt fram små och medelstora företag, samverkan mellan stat och näringsliv, export, forskning, klimat- och miljöhänsyn. Jobb skapas när innovationer och nytänkande omsätts i nya produkter och tjänster. Inte genom att konkurrera om lägre löner och sämre villkor.

Små företag är en viktig motor för Sveriges näringsliv. Inte bara för att sådana företag kan växa och bli stora, utan också för att de i bästa fall kan driva nya idéer och innovationer framåt. Den absolut största andelen av de företag som drivs i Sverige är också just små eller medelstora. Sverige har goda förutsättningar att utveckla företagande inom hållbarhet och energieffektivisering, vilket i sin tur kan driva på omställningen.

Några av de främsta drivkrafterna för eget företagande är enligt Tillväxtverket en bättre möjlighet till personlig utveckling och att förverkliga idéer, ett ökat utrymme för självständigt arbete och en möjlighet att tjäna mer pengar. Att vara egenföretagare är dock också förknippat med en påfrestande otrygghet och en ekonomisk osäkerhet. Det är också vad som lyfts fram som de största nackdelarna och de största hindren för att starta och driva företag.

Inom vissa områden som t.ex. kultur, journalistik och media, blir det allt vanligare med frilansuppdrag helt enkelt för att branschen erbjuder allt färre fasta tjänster. För den enskilda arbetstagaren kan det innebära att man inte har några andra alternativ än att starta ett eget företag för att kunna ta de uppdrag man får. Företagande ska inte vara en ersättning för fasta anställningar.

Det finns ingen anledning att företagare ska ha ett sämre socialt skyddsnät än anställda. Vänsterpartiets politik för små och medelstora företag syftar till att skapa långsiktighet och goda förutsättningar för tillväxt. Men också trygghet för den enskilda företagaren och för hans anställda. För att trygghetssystemet ska fungera fullt ut krävs dock att den enskilda företagaren tar sitt ansvar. Som företagare åtar man sig att betala

in skatt och sociala avgifter. På så vis bygger det sociala skyddsnätet för företagare på ett ömsesidigt förtroende.

Dagens trygghetssystem i form av socialförsäkringssystemet har inte i tillräcklig utsträckning följt med utvecklingen på arbetsmarknaden. Det har resulterat i att sjukförsäkringen fungerar olika bra för olika människor beroende på deras ställning på arbetsmarknaden. Egenföretagare, kombinatörer och personer med tidsbegränsade anställningar har alldeles för dåligt ekonomiskt skydd när de inte kan arbeta p.g.a. sjukdom. Regelverket är också mer komplicerat och otydligt för de här grupperna. Det är dessvärre också lätt att halka ur systemen och förlora sitt skydd.

Den seriösa företagaren ska aldrig behöva konkurrera med oärliga metoder och bluffföretag. Vi vill se ett enkelt och tydligt regelverk som stänger dörren för skattefiffel och svartjobb. Ordning och reda, kollektivavtal och schyssta villkor gynnar företagare som gör rätt för sig. Vänsterpartiet menar att lagar och regler ska vara tydliga och konsekventa. Det ska vara lätt att göra rätt.

Det finns inget egenvärde i att så många människor som möjligt ska vara företagare. Däremot finns det ett värde i full sysselsättning, nya innovationer och inte minst att människor får möjlighet att förverkliga sina idéer. Politikens uppgift ska vara att skapa goda förutsättningar för att det ska bli möjligt.

Ett hållbart företagande handlar om långsiktiga spelregler för att säkerställa både ekonomisk utveckling, social trygghet och förutsättningar för en ekologisk omställning. I den här motionen föreslår vi en rad åtgärder för en sådan politik.

3.1 Företagare i Sverige

I dag finns ca 1 000 000 företag registrerade i Sverige. Ungefär tre fjärdedelar är enmansföretag. Bara 0,1 procent av företagen i Sverige har fler än 250 anställda och räknas som stora. Drygt 9,2 procent, eller ca 500 000 av Sveriges sysselsatta verkar som företagare. Många är kombinatörer som förenar en anställning med sitt företagande.

Den strukturomvandling som pågått under en längre tid har resulterat i att Sverige i dag har en stark tjänstesektor och över hälften av de svenska företagen är verksamma inom just tjänstesektorn. Drygt 70 procent av företagarna är män. Samtidigt är kvinnliga företagare dominerande i de traditionellt kvinnodominerade branscherna som vård och omsorg, kultur och utbildning.

Det finns stora demografiska skillnader när det kommer till företagande. Den övervägande andelen företagare i Sverige befinner sig i de högre åldersspannen, och en stor andel är över 65 år. Det skapar utmaningar, inte minst vad gäller behovet av nödvändiga generationsskiften, som kan antas öka framöver.

4 Kapitalförsörjning

Kapitalförsörjningen är ofta ett stort problem för småföretagare, inte minst vid nystart. För ett dynamiskt näringsliv är en väl fungerande kapitalförsörjning avgörande. I Sverige finns det såväl privata som offentliga aktörer inom kapitalförsörjningen. Generellt sett råder det ingen brist på utvecklingskapital, utan det som framför allt saknas är mer av samordning och renodling av de statliga myndigheternas och bolagens verksamheter. På vissa platser är dock tillgången till privat investeringskapital mer

begränsad än på andra platser. Vänsterpartiet vill se en ökad möjlighet för kapitalförsörjning även då man tar över ett befintligt företag, t.ex. vid ett generationsskifte eller vid ombildning till en kooperation. Även om förutsättningarna är annorlunda än vid nystart kan det vara svårt för den enskilda företagaren att kliva in som företagsägare utan de ekonomiska förutsättningarna. En investering i ett befintligt företag är dessutom ofta säkrare och på sikt mer hållbar än vid nystart.

4.1 Statens roll

Historiskt har staten varit en viktig risktagare i blivande framtidsbranscher genom myndigheter och statliga företag och i form av teknikutvecklare och kvalificerade beställare. Några exempel är samverkan mellan Ericsson och Televerket, SJ:s betydelse för ASEA, eller Vattenfalls roll för teknisk och industriell utveckling. Det är viktigt att Sverige som litet land även i framtiden kan vara med och utveckla ny teknik inom centrala tillväxtområden, inte minst inom energi och miljö.

De offentliga stöd som staten kan erbjuda ska komplettera marknaden. Det finns dock stora brister i marknadens möjligheter till långsiktiga och samhällsviktiga investeringar. Detta skapar vita fläckar inom viktiga områden. Staten har därför en viktig marknadskompletterande roll.

4.1.1 Saminvest AB

I dag finns en rad olika statliga aktörer på området, som Almi/Almi Invest, Saminvest, Norrlandsfonden, Industrifonden och Vinnova. Många gånger har de överlappande mandat, vilket försvårar för företagen att veta vem de ska vända sig till. Efter en tidigare överenskommelse mellan Vänsterpartiet och regeringen har därför ett nationellt utvecklingsbolag, Saminvest AB, inrättats. Bolaget ska bedriva finansieringsverksamhet med inriktning mot innovativa företag med hög tillväxtpotential genom marknadskompletterande indirekta investeringar.

Saminvest har också i uppdrag att stödja mikrofonder, d.v.s. fonder för utbetalning av mindre lån till företagare. När de större bankerna nekar lån kan sådana fonder vara ett alternativ. Vi ser en särskild potential i lokalt engagemang och gröna investeringar. På orter där arbetsgivaren valt att flytta eller lägga ned sin verksamhet skulle fonderna också kunna spela en större roll för att skapa nya företag och arbetstillfällen.

4.1.2 SBAB

Omständigheterna kring att driva företag varierar beroende på var i Sverige man verkar. Andelen enmansföretag och företag med låg omsättning är t.ex. större på landsbygden, och många gånger fungerar marknaden utifrån särskilda förutsättningar. Den statliga banken SBAB ändrade 2014 sitt fokus till att riktas mot företagskunder och bostadsrättsföreningar i de tre storstadsregionerna och vissa högskole- och tillväxtorter, framför allt i södra Sverige.

SBAB bör användas i motsatt riktning. I stället för att avveckla sin utlåning till stora delar av landet borde SBAB komplettera marknadens bristande utlåning på landsbygden. Regeringen bör därför ändra ägardirektiven på så sätt att SBAB ska åläggas att upprätthålla god service och goda villkor i hela landet och därigenom bli ett samhällsnyttigt företag. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

För mindre kooperativ kan kapitalförsörjning vara en särskild utmaning. Genom SBAB finns en möjlighet att underlätta för företagare som annars har svårt att få lån på grund av hur man organiserat sin verksamhet. SBAB bör därför få i uppdrag att aktivt rikta sig till kooperativ. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

SBAB bör också få i uppdrag att se över hur de kan bidra till att finansiera lån för företag på landsbygden och vilka särskilda aspekter som bör beaktas i detta. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Genom att arbeta med produktutveckling skulle SBAB dessutom på ett konkret sätt öka finansieringsmöjligheterna för små och nystartade företag på landsbygden. Dessutom bör SBAB få i uppdrag att särskilt arbeta för investeringar som leder till ökad hållbarhet. SBAB bör därför få i uppdrag att aktivt arbeta med att utveckla lösningar för produktutveckling för små och medelstora företag i syfte att utgöra ett komplement till marknaden och stödja hållbara investeringar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Mer om vilken roll vi anser att den statliga banken SBAB ska fylla återfinns i vår motion Ett vitaliserat mål för ägandet av SBAB (2016/17:2472).

4.2 Lokala sparbanker

På landsbygden kan kapitalförsörjningen vara särskilt problematisk, inte minst för mindre företag. Det är framför allt två problem som påvisas när småföretag på landsbygden behöver skaffa kredit. Det ena är att fasta objekt, som fastigheter, har så låga värden att det är svårt att belåna dem för annan verksamhet. Det andra är att ju längre från kreditgivare småföretagaren befinner sig, desto svårare är det att skaffa kredit. Där fyller de lokala sparbankerna en viktig funktion. Deras förankring i lokalsamhället innebär att de har goda kunskaper om det samhälle, de företag och de människor som finns och verkar där. De kan också antas gynna lokalt förankrade projekt och affärsidéer i högre utsträckning vilkas vinster i förlängningen går tillbaka till bygden och på så vis bidrar till ett mer aktivt lokalsamhälle.

Vänsterpartiet vill stärka de lokala sparbankernas möjligheter att konkurrera med storbankerna och bidra till utvecklingen av det lokala näringslivet. Därför behövs lag- och regeländringar och även stöd till uppstart av nya sparbanker. Därutöver behöver sparbankerna ges bättre möjligheter att stärka sin kapitalbas. Som ett led i att bredda bankkonkurrensen och ge människor större möjlighet att välja alternativ till de stora affärsbankerna verkar Vänsterpartiet för utökade möjligheter till statliga kreditgarantier. De lokala sparbankernas möjligheter att konkurrera med storbankerna och bidra till utvecklingen av det lokala näringslivet behöver stärkas.

I motionen Bankstrukturutredning (2016/17:732) utvecklar vi vår politik och föreslår bl.a. att en parlamentarisk utredning tillsätts i syfte att öka bankkonkurrensen.

En parlamentarisk bankstrukturutredning bör tillsättas, vilken bör ha som deluppdrag att se över hur de lokala sparbankernas konkurrenskraft kan stärkas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.3 Kontanthering

Under en längre tid har allt fler kreditinstitut slutat med att hantera kontanter över disk, och de kreditinstitut som har kvar kontanthering begränsar i allt större utsträckning antalet kontor där detta erbjuds. Den här utvecklingen drivs delvis av minskad efterfrågan och användning av kontanter under de senaste åren. Samtidigt är det många som upplever problem med att utföra betaltjänster. Detta gäller inte minst mindre kontantberoende företag på landsbygden.

Det finns cirka 156 000 s.k. kontantintensiva arbetsställen i Sverige. Av dem har ca 14 500 mer än 10 kilometer till närmaste ställe där de kan lämna in sin dagskassa. Däribland märks särskilt besöksnäring och handel. Det kan handla om möjligheten att sätta in dagskassan på ett bankkonto eller att få tillgång till växelkassa. Förutom avstånden och avgifterna har kapacitetsbrist i näten som gör det osäkert att använda digitala betelsätt uppmärksammas. Det krävs ett tydligare politiskt ansvar för att komma till rätta med den bristande kontantheringen. Regeringen bör införa regler som ålägger bankerna en skyldighet att tillhandahålla och ta emot kontanter. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.4 Rätten till betalkonto

Föreningar och företag omfattas inte av samma rätt till betalkonto med grundläggande funktioner som enskilda konsumenter. Detta har kritiserats av såväl Riksbanken som Finansinspektionen. I länsstyrelsernas årsrapport från 2015 framgår också att problemen med tillgång till grundläggande betaltjänster påverkar föreningslivet och tillväxten för företagare negativt. Vänsterpartiet delar denna syn. Föreningar och företag bör omfattas av rätten att öppna betalkonto med grundläggande funktioner. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.5 Såddfinansiering

Såddfinansiering innebär att någon träder in med kapital och kompetens i det allra första skedet av företagsstart när det ännu inte går att se om det finns säkra vinster att göra. En viktig uppgift för den statliga företagspolitiken är att finnas där det privata kapitalet inte har tillräcklig uthållighet. Detta gäller t.ex. byggandet av infrastruktur, men också i vissa fall uppbyggnad av företag. Tidigare erfarenheter, inte minst från it-bubblan i början av 2000-talet, har visat att det privata såddkapitalet inte är tillförlitligt på längre sikt. Staten har därför en viktig uppgift i att säkra långsiktig såddfinansiering. Vänsterpartiet vill utveckla den statliga såddfinansieringen som verktyg för att stödja nya företag och innovationer.

Vi menar att det är viktigt att koppla såddfinansiering till ett större sammanhang med statligt riskkapital och inkubation.

5 Skatter och sociala avgifter

I den politiska debatten kan det ibland låta som om Sverige skulle ha ett särskilt ogynnsamt skatteklimat för företag. Det stämmer inte. Den nuvarande bolagsskatten ligger t.ex. under OECD-snittet. Vänsterpartiet menar att det inte är nödvändigt med

stora skattesänkningar för att förbättra företagens situation. Däremot ser vi att vissa förbättringar och justeringar vore motiverade.

Vi vill också peka på vikten av att ha ett enhetligt och likformigt regelsystem med få undantag som är enkelt att förstå och tillämpa för den enskilde företagaren. Ett likformigt skattesystem motverkar inlåsnings effekter och en snedvriden konkurrens. Vi vill att varje gång ett nytt lagförslag tas fram så ska det beaktas hur den administrativa bördan för mindre företag påverkas.

I debatten framförs ibland att det finns behov av skatteincitament i samband med start av företag eller i samband med expansion. Att stimulera nyföretagande är viktigt men måste också vägas mot krav på affärsmässighet och överlevnad som en del av företagandet.

5.1 Slopa sjuklöneansvaret

I dag har arbetsgivarna ansvar för att betala sjuklön i 14 dagar. När det gäller mindre företag kan regeln innebära problem. Även om mindre företag som kollektiv har en lägre sjukfrånvaro än genomsnittet kan sjuklönekostnaderna ge problem i det enskilda företaget. Ett mindre företag har inte alltid samma resurser och kanske heller inte samma kunskaper som ett större företag. Det är mycket som talar för att gällande regler påverkar företagets vilja att anställa. Trots företagets möjligheter att försäkra sig och det s.k. särskilda högriskskyddet finns dessutom en risk att människor med återkommande sjukperioder stängs ute från arbetsmarknaden. Vi föreslår att mindre företag med upp till tio anställda helt ska slippa betala 14 dagars sjuklön. Företag med upp till tio anställda omfattas helt, medan en avtrappning sker i företag med tio till femton anställda. Genom förslaget avlastas företagen ekonomiskt samtidigt som utestängningseffekter på arbetsmarknaden minskar. Regeringen bör utreda hur ett avskaffande av sjuklöneansvaret för företag med upp till tio anställda ska ske. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5.2 F- och FA-skatt

Det finns tre villkor som ska vara uppfyllda för att en verksamhet ska räknas som näringsverksamhet. Verksamheten ska bedrivas självständigt, ha vinstsyfte och vara varaktig. F-skatt används av den som bedriver näringsverksamhet och innebär att innehavaren själv betalar in preliminärskatt och sociala avgifter. Vänsterpartiet tycker att det ska vara enkelt att ansöka om och få F-skattsedel eller FA-skattsedel (den senare är aktuell då man verkar som kombinator). Så länge de grundläggande kriterierna följs finns det som regel inga skäl för avslag. Naturligtvis ska verksamheten vara att betrakta som näringsverksamhet, och den som söker F-skattsedel ska inte ha näringsförbud. Kriterierna om självständighet, vinstsyfte och varaktighet ska också vara uppfyllda. Sådana krav minskar dock inte nämnvärt möjligheten att få F-skattsedel.

Vänsterpartiet vill införa tidsbegränsade F-skattsedlar i syfte att försvåra för oseriösa uppdragstagare att undanhålla inkomster från beskattning. De som omfattas av en tidsbegränsning ska gälla skattsedlar där gränsen för den debiterade skatten inte överstiger 10 000 kronor. Reglerna ska gälla såväl obegränsat som begränsat skattskyldiga. I vår motion Ett tryggt och hållbart arbetsliv (2017/18:3362) har vi därför föreslagit att tidsbegränsade F-skattsedlar ska införas.

5.3 Generationsskifte

Inom vissa branscher är återväxten knapp, och det saknas erfaren personal som kan ta över verksamheten. Stora pensionsavgångar skapar tillsammans med ett minskat intresse för t.ex. tekniska och naturvetenskapliga utbildningar en överhängande risk för brist på personal inom vissa yrkeskategorier. Detta blir särskilt känsligt på landsbygden när det både handlar om att behålla arbetstillfällena och service.

Vi vill se ökade möjligheter för kapitalförsörjning då man tar över ett befintligt företag eller vid ett övertagande då man väljer att driva vidare verksamheten som kooperativ eller i andra ägandeformer. Det bör också bli enklare för dem som arbetar på ett företag att ta över en verksamhet som annars riskerar att läggas ned. I en sådan process är det viktigt att de fackliga organisationerna inkluderas tidigt. Berörda myndigheter bör uppdras att ta fram förslag på åtgärder för att underlätta generationsskiften för företag. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5.4 Skattefusk och svartjobb

Varje år går staten miste om uteblivna skatteinkomster i miljardklassen. Det är ett resultat av både medvetet skattefusk och oavsiktliga misstag, men där fusk och skatteplanering står för den största delen. Det handlar om skattepengar som skulle kunna användas till att anställa mer personal i äldreomsorgen eller fler lärare i skolan. För seriösa företag blir skattefusk och svartarbete ett gissel eftersom man inte kan konkurrera på lika villkor.

Ekobrottsmyndigheten rapporterar om hur företag i allt högre utsträckning utnyttjas som brottsverktyg av t.ex. grovt kriminella som startar företag vars enda ändamål är att begå ekonomisk brottslighet. Det är en mycket allvarlig utveckling som slår hårt mot ärliga företagare. Seriösa företagare ska inte behöva riskera att konkurreras ut av kriminell verksamhet.

För att komma till rätta med problemet krävs tydlig lagstiftning och en rad åtgärder som bl.a. ger myndigheter ökade befogenheter. Vänsterpartiet och regeringen har därför kommit överens om ett fortsatt arbete mot skattefusk och skatteundandraganden. Vi avvaktar den utredning som ska se över möjligheterna att införa en skyldighet för bl.a. skatterådgivare att informera Skatteverket om skatteupplägg (dir. 2017:38). För att undvika gränsdragningsproblem och undantag är det angeläget att skattesystemet är tydligt och lätt att förstå. Det minskar såväl risken för fusk som för att ärliga misstag uppstår. Enligt Ekobrottsmyndigheten begås många bokföringsbrott av tidigare ostraffade småföretagare där orsaken är just sjukdom, okunskap, slarv och/eller vikande lönsamhet. För den enskilde företagaren innebär ett smitande från skatt och sociala avgifter också att man kanske inte har rätt till samma stöd och hjälp som man annars skulle ha haft vid t.ex. sjukdom eller föräldraledighet. En sådan risk finns även vid försök att på laglig väg kringgå skattesystemet, t.ex. genom att utnyttja möjligheten att omvandla tjänsteinkomster till kapitalinkomster, någonting de s.k. 3:12-reglerna syftar till att motverka.

En viktig åtgärd för att minska fusket är personalliggare som tydligt ska visa vilka personer som för tillfället jobbar på arbetsplatsen. Vänsterpartiet och regeringen har därför kommit överens om att utöka vilka branscher som omfattas av kravet på

personalliggare. Skatteverkets bedömning är att detta ökar skatteintäkterna med drygt 200 miljoner kronor per år.

År 2010 avskaffade den borgerliga regeringen revisionsplikten för mindre aktiebolag. Lagändringen innebar att bolagen själva kan bestämma om de ska ha en revisor eller inte. Ekobrottsmyndigheten har granskat effekterna av den slopade revisionsplikten. I rapporten visas hur aktiebolag som av sagt sig revisor är överrepresenterade när det gäller planerad ekonomisk brottslighet. Risker att sådana bolag används som brottsverktyg är större eftersom insyn saknas. Vi menar att revisionsplikten bör återinföras som en brottsförebyggande åtgärd. Betänkandet Kvalificerad välfärdsbrottslighet (SOU 2017:37) menar att det också finns skäl att se över Bolagsverkets uppdrag i syfte att stärka dess roll i det brottsförebyggande arbetet. Det är en uppfattning vi delar.

För vidare läsning om Vänsterpartiets politik mot ekobrott, se vår motion Ekonomisk brottslighet riktad mot välfärden (2017/18:1143).

6 Social trygghet för företagare

Personer som driver eget företag med F-skattsedel ska ha samma rätt till det sociala trygghetsnätet som anställda. Det finns ingen anledning att människor som driver eget företag ska ha en sämre försäkring än andra. Det sociala skyddsnätet är en del av vår gemensamma välfärd och ska gälla alla, oavsett om man är tillsvidareanställd, timanställd eller egenföretagare. Dock måste ett ömsesidigt ansvar gälla. Som företagare har man ansvar för att betala in sociala avgifter och själv agera för att en sådan modell ska fungera. Det ska inte vara möjligt att avstå från att betala in nödvändiga avgifter och sedan lämna över ansvaret åt staten. Företag som sköter sig drabbas hårt när oschysta företag låter bli att betala sociala avgifter för att kunna dumpa priserna.

Socialförsäkringsrättsligt görs det skillnad på olika företagsformer, konsekvenser som kan bli stora och svåra att förutse för den enskilda företagaren. Skillnaderna kan bli stora, särskilt i ett uppbyggnadsskede. Hur den sjukpenninggrundande inkomsten räknas ut beror bl.a. på vilken företagsform man har valt. Den parlamentariska socialförsäkringsutredningen (Mer trygghet och bättre försäkring, SOU 2015:21) pekar bl.a. på hur försäkringsskyddet brister för egenföretagare. Vänsterpartiet ser att det kan finnas anledning till att återkomma till frågan.

Att driva ett eget företag kan många gånger var påfrestande, såväl ekonomiskt som psykiskt och socialt. Det är viktigt att det finns en trygg grund och ett fungerande socialt skyddsnät även för företagare vid t.ex. sjukdom, arbetslöshet eller förändrade levnadsförhållanden. Det är därför glädjande att Vänsterpartiet och regeringen har kommit överens om att socialförsäkringsskyddet för företagare i uppbyggnadsskedet ska utvidgas och att resurser för detta avsatts i budgetpropositionen för 2018.

6.1 Kombinatörers otrygga villkor

Arbetsmarknaden är i förändring, och allt fler arbetstagare hänvisas till tillfälliga anställningar, korta kontrakt och kombinationer av eget företagande ihop med deltidsanställningar. Vissa branscher, såsom media, kultur, restaurang och it men också skogs- och jordbruk sticker ut med en hög andel s.k. kombinatörer.

I takt med att arbetsmarknaden förändrats har tryggheten vid sjukdom urholkats för stora grupper av människor. Regelverket för socialförsäkringarna är otydligt vilket gör att det är svårt att på förhand veta vilken ersättning man kommer att få. Genom att försäkringsskyddet i socialförsäkringarna är beroende av arbetsinkomster finns det vissa grupper som saknar eller har en svag ekonomisk trygghet vid sjukdom och arbetslöshet, framför allt vissa studerande, egenföretagare som startar ett företag och personer som kombinerar förvärvsarbete med exempelvis företagande. Standardtryggheten och förutsägbarheten brister för både arbetstagare med tidsbegränsade anställningar och för personer som kombinerar tidsbegränsade anställningar och företagande.

Socialförsäkringsutredningen uppmärksammar att ”Standardtryggheten och förutsebarheten brister för arbetstagare med tidsbegränsade anställningar och för personer som kombinerar tidsbegränsade anställningar och företagande”. Dessutom konstateras att det är svårt att förutse den sjukpenninggrundande inkomsten för tidsbegränsat anställda, eftersom den utgår från inkomstens varaktighet under sex månader framåt i tiden eller från inkomst som är årligen återkommande.

Det finns dessvärre ingen anledning att tro att förekomsten av tillfälliga och tidsbegränsade anställningar som tvingar människor att kombinera dessa med t.ex. frilansande eller konsultande eller ofrivilliga s.k. egenanställningar kommer att minska.

Sjukförsäkringen behöver ändras för att fungera bättre och ge ökad trygghet på en arbetsmarknad med allt större inslag av korta jobb och osäkra anställnings- och anlitandeformer. Arbetsmarknadens ändrade karaktär behöver speglas i de trygghetssystem som finns. Som ett första steg bör regeringen tillsätta en utredning för att lämna förslag på hur socialförsäkringssystemet kan möta de förändrade förutsättningarna på arbetsmarknaden med allt fler kombinatorer. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.2 Pension

Det finns brister i dagens pensionssystem vad gäller egenföretagare. Det finns ingen anledning att den som driver eller är anställd i ett mindre företag ska få ut en sämre pension än andra.

Enligt beräkningar från Länsförsäkringar 2016 låter så många som var tredje företag med upp till 20 anställda bli att sätta av pengar till tjänstepension för ägare eller anställda. Tjänstepensionen spelar stor roll för den slutgiltiga pensionen och kan utgöra så mycket som hälften av den totala pensionen.

Socialförsäkringssystemet bygger på att man som företagare tar ansvar och betalar in skatt och sociala avgifter. Det är nödvändigt för att systemet ska fungera och en skyldighet man åtagit sig som företagare. Men också företagaren ska kunna känna sig trygg. Vi Vänsterpartiet vill att regeringen ser över vilka åtgärder som kan vidtas i syfte att trygga pensionen för dem som driver eller är anställda i mindre företag. Vi menar dock att det bör göras tillsammans med en större översyn av hela pensionssystemet.

6.3 A-kassa

Som företagare finns det ingen möjlighet att få a-kassa om man inte avvecklar verksamheten eller ansöker hos sin a-kassa om att ha företaget vilande. För den som är arbetslös och vill starta ett eget företag gäller vissa regler i förhållande till a-kassan. Det

är tillåtet att göra ett förberedande arbete, däremot inte att bedriva någon verksamhet. Att hyra lokal, inleda kundkontakter eller sätta upp en hemsida är därför inte möjligt om man vill behålla sin a-kassa. Vänsterpartiet delar uppfattningen om att a-kassa enbart ska ges vid arbetslöshet.

Det finns dock tillfällen när man från a-kassan felaktigt betraktat ideellt engagemang i t.ex. en ekonomisk förening som faktiskt företagande. Enligt gällande lagstiftning ska en sökande kunna ägna sig åt ”arbete av ideell karaktär i verksamheten” utan att detta ska anses utgöra personligen utfört arbete. Samtidigt finns exempel på människor som nekats a-kassa p.g.a. att man utan ekonomisk vinning engagerat sig i det lokala fotbollslaget eller byalaget. Uppenbarligen finns det brister i rådande praxis. Regeringen bör uppdraga åt berörda myndigheter att vidta åtgärder för att säkra möjligheten till ideellt engagemang utan att rätten till a-kassa går förlorad. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.4 Att starta nytt, överta ett företag eller att anställa

Att vara egenföretagare och att starta nytt är förknippat med en viss osäkerhet, både vad gäller trygghet och ekonomi. Det är också ett av de största hindren som Tillväxtverket lyfter fram för att fler ska vilja starta och driva företag. Det finns ett glapp mellan att vilja starta ett företag och att faktiskt göra det. Vänsterpartiet vill överbrygga det gapet och skapa bättre förutsättningar för att människor ska våga förverkliga sin idé.

Det finns en rad olika offentliga lån och bidrag man kan söka för att starta eget. Det kan t.ex. handla om startstöd från Jordbruksverket eller mikrolån från Almi. Det är också möjligt att söka aktivitetsstöd eller etableringsersättning från Arbetsförmedlingen genom det arbetsmarknadspolitiska programmet Stöd till start av näringsverksamhet.

I dag finns det möjlighet att ta tjänstledigt i upp till ett halvår för att starta och driva företag. Vi vill även där se en utökad möjlighet till tjänstledighet i 12 månader för att man ska få möjlighet att prova sin idé fullt ut. Detta bör även gälla då man tar över ett redan befintligt företag. Regeringen bör återkomma med ett förslag om att utöka möjligheten till tjänstledighet för att starta eller ta över ett befintligt företag till 12 månader. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

För unga företagare kan det vara särskilt svårt att få banklån för att starta upp en verksamhet. Där spelar statliga och andra stöd från t.ex. Arbetsförmedlingen en viktig roll. Den som exempelvis vill starta upp ett företag utifrån ett väl fungerande UF-företag efter skolan bör få möjlighet att göra det. Arbetsförmedlingens starta-eget-stöd finns till för den som riskerar att bli arbetslös och som har förutsättningar för att starta en egen verksamhet. Det finns dock vissa begränsningar för dem som är under 25 år, och stödet används ofta som en åtgärd i brist på andra insatser. Vi menar att det bör bli enklare för unga att få stöd från Arbetsförmedlingen för att starta företag.

Den som får tjänstledigt för att starta eget ska kunna få stöd för start av näringsverksamhet under förutsättning att arbetsgivaren anställer en arbetslös som vikarie. Det skulle både gynna den som vill ta steget över till egenföretagande och den arbetslösa som får ett jobb att gå till. Vänsterpartiet har också kommit överens med regeringen om ett Växa-stöd för enskilda näringsidkare som innebär sänkta arbetsgivaravgifter för den första anställda. I budgetpropositionen för 2018 utvidgas dessutom stödet ytterligare.

För någon som vill förverkliga sin affärsidé kan det vara svårt att navigera bland de olika bidrag och stödsystem som finns. Myndigheter som arbetar med

näringslivsutveckling behöver bli bättre på att lyfta fram information om hur man startar företag. Hemsidan verksamt.se är ett bra exempel på hur det kan fungera. Där har Skatteverket, Tillväxtverket, Bolagsverket och Arbetsförmedlingen gått ihop och samlat information på ett och samma ställe. Vänsterpartiet är positivt till att utveckla den typen av aktivt utåtriktat arbete från myndigheterna kring företagande.

Sverige har en könsuppdelad arbetsmarknad. Företagandet utgör inget undantag. Det största ansvaret måste ligga på företagen själva. Kvinnliga yrkesnätverk är t.ex. ett sätt att kompensera för de könsorättvisor som märks inom företagande. Samtidigt är det viktigt att ett jämställt företagande blir en prioriterad målsättning även inom det företagsfrämjande arbete som görs på statlig och kommunal nivå. Jämställdhetsarbete får inte bli någonting som sker bara när det finns tid eller pengar över. Statliga och kommunala stöd till exempelvis nyföretagare måste viktas utifrån jämställdhetsaspekter.

Stödet till innovatörer måste rikta sig bredare än till traditionellt manligt dominerade områden. De instanser som förmedlar statliga stöd ska vara öppna för nya och icke-traditionella innovationer. Det målgruppsanpassade arbetet bör fortsätta och intensifieras. Främjandeinsatser ska vara tillgängliga på likvärdiga villkor. Regeringen bör därför se över hur offentliga medel för att främja företagande gynnar män respektive kvinnor. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.5 Egenanställningar

En växande sektor är den där arbetstagare utför sitt arbete baserat på uppdrag. De benämns ofta som ensamföretagare, och många ser sig själva som företagare. I praktiken har man dock inte något företag utan är tillfälligt anställd av ett s.k. egenanställningsföretag som i sin tur ansvarar för fakturering gentemot kunden. Egenanställning är ingen juridisk anställningsform. I stället har i princip alla egenanställda anställningsformen allmän visstid. Det var också i samband med att allmän visstid infördes som ny anställningsform 2008 som antalet egenanställda började öka påtagligt. Antalet egenanställda har gått från 4 000 år 2000 till 18 500 år 2015. Vanligast är jobb inom media, teater, tv, film, annan kultur, hantverk, vård, hälsa, skönhet, bygg och städ.

Egenanställda befinner sig i mångt och mycket i en arbetsrättslig gråzon. Men det kanske största problemet på lång sikt är att förfarandet helt åsidosätter partsmodellen. Det undergräver också den fackliga organiseringen och möjligheterna att gå samman för bättre arbetsvillkor.

Ofta beskrivs uppdragstagaren som ensamföretagare, men det stämmer inte i vanlig mening. Hen behöver inte F-skattsedel och är beroende av företaget för att få in sin inkomst. Det råder också stor oklarhet kring vad som gäller vid t.ex. arbetslöshetsersättning eller sjukförsäkring. Olika arbetslöshetskassor har hanterat frågan olika. Till skillnad från anställda i bemanningsföretag är det upp till den egenanställda att själv ordna sina uppdrag, och däremellan har man inte rätt till någon inkomst.

Det finns en överhängande risk för att en växande egenanställningsbransch leder till dumpning av både löner och villkor. Vänsterpartiet ser en fara i att arbetsuppgifter som i dag sköts av den ordinarie personalen läggs ut på egenanställningar och att dessa ökar på bekostnad av tillsvidareanställningar. En ännu oklar fråga är också hur man ska betrakta egenanställningsföretag med säte i EU-länder utanför Sverige. Än så länge är fenomenet ovanligt, även om det förekommer. Men det finns skäl att tro att vi kan

komma att se en sådan ökning. Det skapar bl.a. frågor kring utstationeringsdirektivet och beskattning.

Det har funnits en diskussion om att införa någon typ av mellanting mellan anställd och företagare. Vänsterpartiet avvisar sådana förslag eftersom det både skulle kunna bli ett sätt att runda skattesystemet, lagar om arbetsrätt och den sociala tryggheten för den enskilda arbetstagaren. Vi menar att den som är anställd i ett egenanställningsföretag är att betrakta som anställd, inte företagare, och ska därför ha rätt till socialförsäkringssystemet på samma villkor som andra arbetstagare. Otrygga egenanställningar ska ersättas med trygga jobb.

7 Trygghet för både företagare och anställda

Full sysselsättning är det viktigaste målet med Vänsterpartiets ekonomiska politik. Alla människor som kan jobba ska ha rätt till ett arbete. Att ett litet företag expanderar och får möjlighet att anställa innebär en samhällsvinst ur flera aspekter.

Den som arbetar i ett litet eller medelstort företag måste kunna lita på att man omfattas av en trygghet och att anställningsförfarandet sker i enlighet med gällande lagar och regler. Goda arbetsvillkor, inflytande och utvecklingsmöjligheter på jobbet är en förutsättning för att människor ska må bra och samhället utvecklas. Fackliga rättigheter skapar goda förutsättningar för både bra arbetsvillkor och företagandevillkor. Genom tydliga ramar kan de långsiktiga förutsättningarna tryggas, vilket gynnar alla inblandande. Företag som sköter sig ska inte missgynnas i konkurrensen mot företag som konkurrerar med sämre villkor. Företagare bör också få möjlighet till stöd och kompetensutveckling i att vara goda arbetsgivare.

För vidare läsning om Vänsterpartiets politik för trygghet på jobbet, se vår motion En starkare arbetsrätt för ökad trygghet i anställningen (2016/17:47).

7.1 En bättre arbetsmiljö även för små och medelstora företag

På en liten arbetsplats där ett fåtal personer sitter på många ansvarsområden är risken överhängande att arbetsmiljöarbetet, och särskilt det förebyggande arbetet, hamnar i skymundan. Men föreskriften om systematiskt arbetsmiljöarbete gäller för alla arbetsplatser, oavsett vilken bransch det handlar om eller hur många anställda man har. Vänsterpartiets politik på detta område beskrivs närmare i motionen Ett tryggt och hållbart arbetsliv (2017/18:3362).

För ett litet företag som i hög grad är beroende av de enskilda arbetstagarnas prestationer kan långvariga sjukskrivningar påverka företaget hårt. Ett förebyggande hälsofrämjande arbete som inkluderar en god företagshälsovård kan därför vara särskilt viktigt för det enskilda företaget. Bland egenföretagare är det vanligare med dödsolyckor än bland anställda. Det förklaras dock i huvudsak av att många egenföretagare återfinns inom olycksdrabbade branscher som jord- och skogsbruk. Under åren 2007–2013 var antalet dödsolyckor bland egenföretagare nästan tre gånger så vanligt jämfört med bland anställda.

Informationskampanjer som Säker Arbetsmiljö i Sverige som Lantbrukarnas riksförbund driver tillsammans med Skogs- och Lantarbetsgivareförbundet är ett bra exempel på branschspecifikt och konkret säkerhetsarbete. Det är också viktigt att

minska den machokultur inom mansdominerade branscher som leder till slarv och risktagande. Där är kampanjen Stoppa machokulturen som drivs av Byggnads och Byggcheferna ett bra exempel på hur man skapar en både mer jämställd och säkrare arbetsmiljö inom byggbranschen.

I företag med färre än tio anställda krävs i dag ingen skriftlig dokumentation av arbetsmiljöpolicy, rutiner, uppgiftsfördelning och uppföljning av det systematiska arbetsmiljöarbetet. Vänsterpartiet menar att det inte finns någon anledning att undanta små företag från det arbetet. Möjligheten att söka arbetsplatsnära stöd från Försäkringskassan är ett exempel på en konkret insats som kan stärka arbetsmiljöarbetet vid signaler på ohälsa och för att en anställd ska kunna återgå i arbete.

8 Myndighetskontakt och rättssäkerhet

Den största drivkraften för den som driver företag är att utveckla och driva sin verksamhet framåt. Det primära målet är inte att ägna tid åt onödigt pappersarbete. Många av de lagar och regler som finns är till för att skydda den enskilda arbetstagaren, minska skattefusket och skapa trygghet för företagaren i socialförsäkringssystemet. Men för att det arbetet inte ska bli alltför betungande krävs tydliga och förutsägbara regler som är lätta att följa.

8.1 Enkla och tydliga regler

De lagar och regler som finns ska hjälpa företagen att utvecklas och expandera, inte kännas som ett hinder. Små företag måste ofta följa samma regler som de större företagen med mindre resurser att lägga ned på administration. Skattesystemet ska vara likformigt och konsekvent med få undantag. Vi vill se en inriktning där nya regler i så hög utsträckning som möjligt ska vara enkla och anpassas till rådande system. Här har digitaliseringen en nyckelroll och det är viktigt att digitaliseringen främst används för att effektivisera, inte till ökad informationsinhämtning och byråkrati.

8.2 En dörr in

Kontakten med myndigheter kan för den enskilde företagaren upplevas som snårig. Vänsterpartiet vill se en modell där man i möjligaste mån kan samla relevant information och kontakt på ett och samma ställe enligt principen ”en dörr in”. Det skulle både förenkla det administrativa arbetet och möjliggöra synergieffekter i form av ökad samordning. Precis som företagen ansvarar för att skaffa nödvändig information och leva upp till lagar och regler måste myndigheter se till att den informationen finns lättillgänglig. Här är internetportalen verksamt.se och kommunernas företagsrådgivning två goda exempel. Besked och information som lämnas från myndigheter till företag måste också vara samordnad och likalydande.

8.3 Annonss- och fakturaskojare

Problemet med annons- och fakturaskojare uppmärksammas med jämna mellanrum. I de flesta fall handlar det om olaglig verksamhet som är fråga om rena bedrägerier.

Vänsterpartiet tycker att olika instanser som t.ex. Bolagsverket och Skatteverket tydligare än i dag måste prioritera dessa frågor. Det skulle ha en viktig preventiv effekt.

Företagare har inte samma konsumentskydd i lagstiftningen som privatpersoner. Privatpersoner kan vända sig till Konsumentverket respektive de lokala konsumentrådgivarna. Företagare kan visserligen söka stöd i bransch- eller intresseorganisationer. Vi ser trots det gärna en bättre rådgivning och stöd även till småföretagare. Konsumentverket bör få i uppdrag att utveckla stöd och information till företagare gällande vilket konsumentskydd man har som företagare. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Långa betalningstider är ett problem för många mindre företag. När betalningar drar ut på tiden ansträngs likviditeten vilket i många fall innebär begränsningar, inte minst vad gäller möjligheter till expansion och nyanställningar. Vänsterpartiet menar att de regler som innebär att myndigheter och andra offentliga organ inte ska kunna avtala om längre betalningstid än 30 dagar även bör omfatta privata företag. Myndigheter och andra offentliga organ ska som regel inte kunna avtala om längre betalningstid än 30 dagar, även om det gäller privata företag. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

9 Export

Sverige är ett exportland, och den samlade varu- och tjänsteexportens andel av BNP uppgår i dag till ca 50 procent. De stora företagen dominerar dock fortfarande exporten, vilket gör Sverige sårbart. De små och mellanstora företagen står för en tredjedel av all export men de exporterar i stor utsträckning till nära och traditionella marknader. För att öka exporten från små och medelstora företag måste statens och näringslivets samarbete på exportområdet förbättras.

Det mesta av Sveriges varuexport (ca 70 procent) går fortfarande till Europa. Ökad internationell konkurrens och demografiska förändringar pekar dock mot att nya marknader kommer att bli allt viktigare för svensk export.

Drygt tre fjärdedelar av all export kommer från industrisektorn i form av varor eller tjänster, vilket i reda pengar motsvarar 1 600 miljarder kronor. Vi har goda förutsättningar att öka både exporten i sig och andelen produkter som ligger högre upp i förädlingskedjan. För att bibehålla svensk konkurrenskraft menar vi dock att det är nödvändigt med ökade statliga insatser för att gynna svensk export, inte minst för just små och medelstora företag. Långsiktiga och tydliga regelverk underlättar för företag att våga ta steget till exportmarknaden.

Sverige fyller i dag en viktig roll i världen genom att exportera en lång rad industriprodukter som är samhällsekonomiskt viktiga och producerade med relativt begränsad miljöpåverkan. Det finns också en stor potential i att öka exporten av hållbara produkter som kan bidra till en viktig energiomställning i Europa. Den omställning Vänsterpartiet vill se kommer att behöva genomföras på ett sätt som inte leder till utflyttning av produktionen. Vi menar att åtgärder för att främja lokal vidareförädling inom industrin både skulle kunna bidra till nya arbetstillfällen, nyföretagande och till att öka exportvärdet.

9.1 Exportstöd för små och medelstora företag

För små och medelstora företag som vill växa är exportmarknaden många gånger svåråtkomlig. Lite drygt ett av fyra av de svenska små och medelstora företagen är vad Tillväxtverket kallar för ”internationella”. Av dem är det bara tre procent som har sin huvudsakliga marknad utanför Europa. Företagen saknar ofta de verktyg som behövs för att ta sig ut på mässor i utlandet, till enskilda företag och länder. Här kan staten fylla en viktig uppgift och gör även så till viss del. Vi ser också en ökad digitalisering som en viktig beståndsdel i att underlätta exporten för just små och medelstora företag.

Vi menar att stora ansträngningar måste göras för att öka exporten från små och medelstora företag. För att åstadkomma detta måste statens och näringslivets samarbete på exportområdet förbättras. Business Swedens verksamhet bör förstärkas och möjligheten till ökad aktivitet för de regionala exportrådgivarna måste bli bättre över hela landet samtidigt som utbildningen av exportsäljare på universitet och högskolor bör stärkas. Det är därför positivt att budgetpropositionen för 2018 som förhandlats mellan Vänsterpartiet och regeringen innehåller förslag om att den särskilda satsningen på regionala exportcentra ska fortsätta och utökas.

10 Forskning och utveckling

Sverige behöver ställa om till innovationsdriven tillväxt. Det andra gör billigare och ibland bättre måste vi möta med högre kunskapsinnehåll, resurseffektivare produktion samt en produktion av varor och tjänster som utgår från våra samhällsutmaningar. Omställningen av ekonomin måste ske i ett nytt ekonomiskt landskap, där klimatutmaningen och den växande befolkningen både utgör utmaningar och möjligheter.

I en värld där tillgången på råvaror blir allt knappare och miljöutmaningarna allt större blir innovationer och produkter med högre förädlingsvärde, återvinning och lägre resursförbrukning allt viktigare. Vänsterpartiet ser positivt på en ökad förädlingsgrad inom industrin här i Sverige. Vi menar att det både kan ge fler arbetstillfällen, inte minst för små och medelstora företag, och öka exportvärdet.

Samverkan mellan företag (enskilda och i kluster), universitet, forskningsinstitut och myndigheter är av yttersta vikt för att få en verksamhet som inte bara styrs av kortsiktiga vinstmotiv. Det är viktigt att aktuell forskning inte bara kommer de större företagen till del.

Svensk forskning och utveckling är på ytan stark men vi är mycket beroende av en handfull globala företags FoU (forskning och utveckling). Det skapar en sårbarhet som t.ex. skulle visa sig om företagen väljer att flytta mer av sin forskning utomlands eller vid hastiga konjunktursvängningar.

Mycket tyder dock på att rekryteringar inom forskning och utveckling kommer att öka, framförallt i små och medelstora företag. Över 40 procent av företagen med 10–49 anställda uppgav 2016 att de under det kommande året kommer att rekrytera FoU-anställda enligt Sveriges Ingenjörers innovations- och konjunkturrapport 2016. Det är en positiv utveckling och kan komma att spela stor roll för den fortsatta utvecklingen av svenska små och medelstora företag.

Uppfinningar och innovationer är i de allra flesta fall en följd av många års forskning och utveckling. Sverige hör till de länder i världen som avsätter mest

offentliga resurser till forskning och utvecklingsarbete, och den svenska forskningen håller en hög internationell kvalitet inom många områden. Vänsterpartiet värnar om den fria forskningen, en oberoende akademi och en statlig politik som inte lägger sig i. Vi står dock inför ett antal samhällsutmaningar som måste lösas för att bibehålla en fungerande välfärd och en hög levnadsstandard. Det finns därför ett särskilt samhällsintresse i att peka ut strategiska områden. Det handlar om välfärds-, arbetslivs- och industriforskningen samt forskning om klimat och miljö. Dessutom vill vi stryka under vikten av den satsning på forskning och innovation om tillgänglighetsdesign där Vänsterpartiet och regeringen tidigare har kommit överens om ökade anslag till Vinnova.

10.1 En grön omställning

Klimatförändringarna som följer av utsläppen av koldioxid m.m. är vår tids största utmaning. Omställningen är helt nödvändig och den måste tas på allvar här och nu – klimatet kan inte vänta. Vänsterpartiet vill att Sverige ska vara världsledande i flera av de viktigaste omställningsprocesserna. Vi verkar för att den tekniska kunskap världen behöver för sin utveckling så långt som möjligt ska kunna användas fritt. Det menar vi skulle gynna små företag som inte har samma resurser till forskning och utveckling.

En satsning på utbyggnaden av förnybara energikällor är helt avgörande för att lyckas ställa om Sverige till ett fossiloberoende land. En sådan teknikomställning kommer naturligtvis att få stor påverkan även på mindre företag inom industrisektorn och kommer att kunna ge nya uppdrag och arbetstillfällen. Vi vill satsa på energi-effektivisering av industrin genom samarbets- och informationsmedel, medan små och medelstora företag ska få utökad möjlighet till energikonsultstöd. För att stärka resurseffektiviteten behöver graden av återanvändning och återvinning ökas. Vi vill se en politik som främjar en cirkulär bioekonomi och ökad energieffektivisering. Det är också glädjande att Vänsterpartiet och regeringen i budgetsamarbetet har kommit överens om en utökning av Klimatklivet vilket möjliggör viktiga lokala klimatåtgärder över hela landet.

För många privata aktörer är investeringar i miljö- och energiteknik alltför kapitalkrävande och riskabla. Därtill är det privata riskkapitalet inriktat på snabb avkastning, vilket ofta inte är möjligt inom miljötekniken där tidshorisonten är lång. Det finns således behov av marknadskompletterande finansiering från staten i detta segment. Vänsterpartiet vill öka ambitionen vad gäller målet om nollutsläpp av fossila växthusgaser i Sverige och att det ska vara uppnått till senast 2040. Då krävs betydligt större resurser till bl.a. forskning och demonstrationsanläggningar.

I syfte att förbättra förutsättningarna för gröna investeringar är Vänsterpartiet och regeringen överens om att se över behoven av eventuella ytterligare åtgärder där en förebild kan vara den brittiska gröna investeringsbanken Green Investment Bank.

För vidare läsning om Vänsterpartiets miljö- och klimatpolitik, se vår motion Klimaträttvisa (2017/18:1141).

11 Kompetensförsörjning

Som företagare som står i begrepp att nyanställa är det avgörande att kunna hitta den kompetens man är i behov av. För små och medelstora företag blir varje individ betydelsefull, och varje anställning blir en viktig investering.

I och med den pågående strukturomvandlingen samt i och med nya samhällsutmaningar och behov krävs alltmer omfattande och mer kvalificerade utbildningar. För ett litet företag kan det uppstå stora problem om det saknas kvalificerad arbetskraft på den ort där man verkar. Högskolor och universitet bör få ett tydligare uppdrag att erbjuda olika anpassningsbara typer av utbildningslösningar, exempelvis distansutbildningar och utbildningar vid utbildningscentra. Det kan också skapa en närmare kontakt mellan utbildningsinstitutionerna och det lokala näringslivet.

11.1 Lärlingar och övergångsjobb

Vänsterpartiet vill göra en stor satsning för att unga inom hantverksyrken ska få anställningar som lärlingar. Vi föreslår en ny sorts anställning, s.k. övergångsjobb, vilka är subventionerade anställningar med kollektivavtalsenliga löner som ger långtidsarbetslösa unga praktisk yrkeserfarenhet och möjligheter att komma ut på arbetsmarknaden. Det är också viktigt att de elever som går ett yrkesförberedande program får det arbetsplatsförlagda lärande (APL) man har rätt till.

11.2 Yrkeshögskolan

Tanken bakom YH-utbildningar är att de ska finnas när och där de behövs. Det innebär att innehåll och inriktning på utbildningarna varierar, och att nya utbildningar inom yrkeshögskolan startar och gamla läggs ned allteftersom behovet på arbetsmarknaden förändras. Yrkeshögskolan kan också spela en viktig roll för att människor oavsett bakgrund ska ges möjlighet att få utbildning och hitta arbete. En yrkesinriktad, specificerad utbildning kan både leda till en bättre matchning på arbetsmarknaden för den arbetssökande och tillgodose behovet av arbetskraft inom specifika branscher. Tillsammans med en fungerande validering av utländska meriter kan YH-utbildningar också vara ett sätt för nyanlända att ta sig in på arbetsmarknaden. Därför är det glädjande att Vänsterpartiet i budgetförhandlingar har kommit överens med regeringen om satsningar på YH-utbildning.

12 Företag i hela landet

Företagen och jobben är helt avgörande för landsbygdens framtid. Staten måste ta ett övergripande ansvar för en rad åtgärder som säkrar att företag kan starta, växa och leva vidare. På landsbygden kommer t.ex. generationsväxlingen att leda till stora problem om inget görs för att underlätta för företagare att överföra sina verksamheter till unga entreprenörer.

Ett växande och alltmer akut problem är att gruppen företagare åldras samtidigt som det råder brist på en tillräcklig återväxt. OECD konstaterade redan 2012 i en rapport att ”många familjeföretag i Småland-Blekinge drivs av människor som närmar sig

pensionsåldern, medan den yngre generationen har en tendens att flytta till större städer och ofta är ointresserade av att driva familjeföretaget vidare. Många företag riskerar att läggas ned. Det beror inte på ekonomiska problem, utan att det inte finns någon som tar över när ägaren går i pension”. (OECD Territorial Review Småland-Blekinge. Regionförbundet södra Småland, 2012). Problemet är särskilt påtagligt i vissa delar av landet, i synnerhet de mer glesbefolkade. Allra störst är utmaningen i norra Sverige.

Även om det finns ett relativt högt intresse för att starta och driva företag i Sverige är tendensen att intresset minskat, framför allt utanför storstads länen. Det försvårar det nödvändiga generationsskiftet som krävs för att hålla företagandet levande i hela landet. Det får inte bara konsekvenser för det enskilda företaget som inte kan drivas vidare, utan många gånger för hela lokalsamhället. En sådan utveckling är ett direkt hot mot ambitionen om att hela landet ska leva och måste mötas av politiska åtgärder för att underlätta generationsskiftet.

Den statliga servicen måste generellt ökas och förbättras på landsbygden. En tredjedel av Sveriges befolkning bor i landsbygds kommuner, och 37 procent av Sveriges företag har sin verksamhet där. Andelen företag per sysselsatta är också högre på landsbygden än i storstäderna. Samtidigt har vi under lång tid kunnat se en avveckling av samhällsservice där staten bär ett stort ansvar. Servicen på mindre orter urholkas, och livsvillkoren försämras.

En fungerande samhällsservice är grunden för att fler ska kunna starta och driva företag på landsbygden. Utan apotek, post eller barnomsorg är det svårt att bo och verka där. Alla kommuner och landsting ska ha likvärdiga förutsättningar att erbjuda sina medborgare bra välfärdstjänster och service. Därför vill Vänsterpartiet ha en aktiv statlig politik som gynnar hela landet.

För vidare läsning om Vänsterpartiets landsbygdspolitik, se vår motion En förbättrad landsbygdspolitik (2017/18:2941).

12.1 Digital kommunikation

De flesta företagare är i dag beroende av fungerande it-tjänster för att bedriva sin verksamhet. Att ha tillgång till snabbt och välfungerade bredband framstår som en självklarhet i storstäderna. Men i stora delar av Sveriges landsbygd har den fasta telefonin nedmonterats samtidigt som mobilnätet inte byggts ut. Många är de företagare som fått benen undanslagna för sin verksamhet när telefonin eller internetuppkopplingen plötsligt inte fungerar längre. Vänsterpartiet arbetar för att skapa förutsättningar för att alla ska ha både rätten och möjligheten att bo var de själva önskar i Sverige. En väl fungerande infrastruktur är en av de viktigaste förutsättningarna både för att näringslivet ska kunna utvecklas och för att skapa goda boendemiljöer. Vi ser den digitala kommunikation som en nyckel till att både underlätta informations spridning och dialog men också som ett sätt att hålla nere antalet nödvändiga resor och transporter. Det skulle både leda till minskade kostnader för det enskilda företaget och till en minskad klimatpåverkan.

Marknaden har inte förmåga att på ett bra och effektivt sätt bygga ut bredband så det kommer alla människor till del. Därför bör staten garantera väl fungerande telefoni i hela landet. Sverige har numera ett ambitiöst bredbandsmål om att 100 procent av alla hushåll ska ha en täckning på 100 megabit per sekund år 2025, vilket är en fråga som Vänsterpartiet drivit under lång tid. Det är ett bra och viktigt mål. Hela Sveriges befolkning ska kunna ha tillgång till bra kommunikationer. Det är också bra att

satsningar nu görs i budgeten för att höja den grundläggande nivån för kommunikation från 1 Mbit/s till 10 Mbit/s.

Sverige har goda möjligheter att ligga i framkant av den digitala utvecklingen. Digitaliseringen kan i framtiden komma att spela stor roll inte minst för företagare på landsbygden. Den parlamentariska landsbygdskommittén efterlyser en samlad bild av hur samhällets digitalisering kan bidra till en livskraftig landsbygd. Vänsterpartiet menar att det finns en stor potential på det här området och att detta bör utredas vidare. I vår motion En förbättrad landsbygdspolitik (2017/18:2941) ställer vi krav på att regeringen ska utreda digitaliseringens möjligheter för hela landet.

12.2 Se över transportbidraget

En fungerande infrastruktur är en förutsättning för många företag. Inte minst för en exportbaserad verksamhet. Ett sätt att underlätta exporten för små och medelstora företag är att förbättra de praktiska förutsättningarna, t.ex. leveransmöjligheterna. Vi vill se samhälleliga investeringar i hållbara transportinfrastrukturer som når hela landet. Järnvägsnätet måste rustas upp, och fungerande sträckor ska inte läggas ned. Det är viktigt att uppmärksamma behovet av underhållsåtgärder för både gods- och persontrafik på järnväg.

En väl fungerande sjöfart, både inom Sverige och till och från svenska hamnar är en avgörande förutsättning för svenska företags möjligheter att frakta sina varor hållbart på världsmarknaden.

Vägnätet utgör dessutom en viktig infrastruktur för den tunga industrin men framför allt för skogsindustrin, där järnväg i hög grad saknas. En översyn av transportbidraget bör genomföras för att undersöka kännedomen om stödet, om det går att styra det mot mer miljövänliga och hållbara transportslag, hur väl procentsatserna för olika kommuner fungerar och om det ger industrier och företag i norra Sverige likvärdiga möjligheter att konkurrera. Sträckor där det inte finns möjlighet till transport vare sig via järnväg eller sjöfart bör prioriteras. För de företagare som verkar i Norrland och särskilt i inlandet är konkurrensnackdelarna redan stora. Ökade kostnader kan slå hårt både mot den enskilda företagaren och mot svensk export. Vänsterpartiet ser därför transportbidraget som ett viktigt verktyg för att jämna ut konkurrensen i gles- och landsbygd. Det blir viktigt inte minst för små och medelstora företag där de ekonomiska marginalerna är mindre.

En översyn av transportbidraget bör genomföras för att undersöka kännedomen om stödet, om det går att styra det mot mer miljövänliga transportslag, hur väl procentsatserna för olika kommuner fungerar och om det ger industrier i norra Sverige likvärdiga möjligheter att konkurrera. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

13 Ett nordiskt perspektiv

Marknaden i de olika nordiska länderna har många likheter men likaså en del olikheter. Ett ökat samarbete kan gynna hela den nordiska handeln såväl som Sverige. Särskilt med tanke på att närmarknader utgör den viktigaste arenan för export för små och mellanstora företag. Vi är positiva till en ökad nordisk samverkan där man tittar på

synergieffekter och hur man kan dra nytta av specialisering mellan de nordiska länderna inom t.ex. industrin.

Norge och Danmark är två av Sveriges viktigaste handelspartners vad gäller export och import av varor. Sverige handlar t.ex. mer med Norge än med de s.k. BRIC-länderna tillsammans, (d.v.s. Brasilien, Ryssland, Indien och Kina). Exportkreditnämnden uppger i sin småföretagsrapport 2016 att Norge är det land dit små och medelstora företag är mest intresserade av att utveckla exporten. Länderna på den nordiska marknaden är i hög grad beroende av varandra och utgör viktiga komponenter på samma spelplan.

Tack vare relativt korta transporter mellan de nordiska länderna gör det att det för många företag är närmare att importera och exportera med grannlandet än till en annan del av Sverige. Därför är en förbättrad infrastruktur över de nordiska gränserna viktig, och särskilt järnväg spelar en viktig roll. I en globaliserat värld tjänar de nordiska länderna snarare på samarbete och specialisering än på konkurrens.

14 Kooperativ och andra driftsformer

Vi vill se en större mångfald av drifts- och ägandeformer inom företagandet, och där utgör t.ex. kooperativ och arbetstagarägda företag en viktig del. Ett kooperativ är en form av samverkan där medlemmarna både äger och bedriver en ekonomisk verksamhet som de har behov och nytta av. Medlemmarna är i många fall delaktiga i verksamheten och får på så sätt inflytande och ökat ansvar. Det kan handla om privatpersoner som vill driva företag tillsammans eller att få struktur på olika former av samarbete mellan företag och/eller enskilda konsulter som arbetar utifrån gemensamma plattformar.

Kooperativa företag ökar stort i Sverige, och varje år startat runt 600 nya kooperativa företag. Enligt organisationen Coompanion ökar tillväxten snabbt, och på 10 år blir företagen dubbelt så stora mätt som omsättning och antal sysselsatta. De 100 största kooperativa och s.k. ömsesidiga företagen har en omsättning på drygt 400 miljarder kronor per år och 80 000 anställda. Det innebär att man utgör en relativt stor del av svenskt företagande. Vanliga branscher för kooperativ är inom jordbruk och livsmedel, elektricitet, skogsbruk och transporter, men också inom kultur, it, vård och omsorg.

I dag har det kooperativa företagandet i vissa avseenden en lägre status än flera andra företagsformer. Det blir främst ett problem för de mindre företagen och kan utgöra en svårighet t.ex. vad avser upplåning. Genom stöd till t.ex. organisationen Coompanion, som arbetar med företagsrådgivning till kooperativa företag, kan arbetet för de kooperativa företagen underlättas. Forskning, utveckling och informations-spridning är en viktig del i att bygga de kooperativa företagen starkare.

För Vänsterpartiet är frågan om makten över sin egen arbetssituation central. Vi vill att människor ska ha inflytande över och delaktighet i sitt arbete och över produktionen. Arbetstagarägda företag är en modell för gemensamt ägande som dessutom skapar större handlingsutrymme för den enskilda anställda. En rapport från EU-kommissionen konstaterar att företag som ägs helt eller delvis av arbetstagarägarna tenderar att vara mer lönsamma, de skapar fler jobb och de betalar mer i skatt än andra motsvarande företag. De är också mindre konjunkturkänsliga och mindre benägna att flytta produktionen (Europakommissionen, The Promotion of Employee Share Ownership and

Participation, 2014). Vi ser med intresse på förslag som gynnar den typen av företagande.

Vänsterpartiet menar att anställda i lönsamma företag som läggs ned eller flyttar produktion utomlands måste få ökade möjligheter att ta över och driva produktionen vidare genom arbetstagarägarande. Vi vill se ökade möjligheter till kapitalförsörjning vid ett övertagande oavsett om de anställda väljer att driva vidare verksamheten som kooperativ eller i andra ägandeformer. Vi vill att regeringen tillsätter en utredning om i vilka former staten kan underlätta för arbetstagarägda företag samt arbetstagarövertagande av hotad produktion. En form vore att erbjuda statliga lånegarantier, en annan att se över om eventuella skatter och avgifter i dag utgör ett hinder.

Regeringen bör tillsätta en utredning om i vilka former staten kan underlätta för arbetstagarägda företag samt arbetstagarövertagande av hotad produktion. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Jonas Sjöstedt (V)

Jens Holm (V)

Karin Rågsjö (V)

Mia Sydow Mölleby (V)

Maj Karlsson (V)

Linda Snecker (V)

Birger Lahti (V)